

Јелена Иванова

Череповецки државни универзитет, Череповец, Русија

Н. Штикова

Череповецки државни универзитет, Череповец, Русија

ПРАГМАТИКА ОЦЕНЕ ИНФОРМАЦИОНИХ ЖАНРОВА НОВИНСКОГ ТЕКСТА (на материјалу градских новина «Реч» града Череповца)

Сажетак

Чланак анализира емоционалне и рационалне карактеристике оцене као компоненте прагматичког значења речи. Аутор представља средства формирања значења оцене лексичких јединица које функционишу у информативним жанровима новина. Управо оцењивачки програм као водећи програм публицистичких текстова омогућава да се при анализи манифестује спектар социјалних, идеолошких, политичких оцена, према којима је оријентисан аутор

Кључне речи: Медиатекст, информативни жанр, вредносна слика света, емоционална оцена, рационална оцена, експресивност

Традиционално се у фокусу интересовања савремене стилистике, медиалингвистике, социалингвистике, налази аксиологички аспект текстова СМИ, повезан у првом реду с карактером конструктивног принципа публицистичког стила - принципа низања стандарда и експресије. Главна текстуална категорија, категорија информативности, представљена по мишљењу Т.В. Матвејева у општем информационом програму текста, има у својој структури три предпрограма: реционални, оцењивачки и прагматички (Матвејева, 1990, 15). При томе текстови различите функционалне природе демонстрирају различиту хијерархије подпрограма.

Пошто је основна сфера стварања и функционисања медиатекстова политичка комуникација, очигледно је да феноменолошке особености последње - агоналност, манипулативност, фантомност, фидеистичност итд. - (Шейгал 2009, 35-36) имају непосредан однос према аксиологији и предодређују доминацију оцењивачког програма у текстовима СМИ. Управо оцењивачки програм као водећи програм публицистичких текстова омогућава да се при анализи манифестује спектар социјалних, идеолошких, политичких оцена, према којима је оријентисан аутор. «Једна од најважнијих компоненти анализе медиатекста је изучавање аксиолошког контекста и доприноса последњег у резултат рецепције и интерпретације текста у целини» (Медиатекст: стратегије - функције - стил, 2010, 83). Дакле, задатак проучавања средстава и начина конструисања и изражавања оцене - «најизразитије компоненте прагматичког значења речи или израза» (Арутюнова, 1988, 5) - остаје увек актуелан за истраживање језика медија. Посебно је интересно размотрити начине и средства стварања процењивости у «најнеоцењивијој» групи медијских жанрова - управо информационим жанровима. Том конкретном задатку је и посвећена предложена анализа текстуалног материјала.

«Прагматички смисао оцене се састоји у томе да субјекат, изражавајући свој однос према некој појави, свесно или несвесно покушава да изазове адекватан однос код адресата» (Граудина, 2002, 257). При томе оцена се увек изражава имајући у виду како објективне социјалне услове, тако и индивидуалне ставове, гледишта, карактеристике субјекта. Човек оцењује ослањајући се, прво, на свој однос према предмету оцене, друго, на стереотипне представе социума о објекту и његовим својствима. С међусобним односом субјективног и објективног начела у оцењивачком мишљењу тесно је повезано питање о томе који фактор у оцени је првостепени - емоционални или рационални. Истина, како примећује Е.М. Вољф, издвајање у речи чисто рационалне или чисто емоционалне компоненте значења је условно, пошто «језик као такав увек претпоставља рационални аспект» (Вољф, 2002, 39-40). Међутим, истраживач истиче да «језик има средства за то да разликује емоционалну и рационалну оцену», које «подразумевају различит однос субјекта према објекту: први је - његовог осећања, други - мишљења» (Вољф, 2002, 40; 42).

У оквиру поља емоционалне оцене објекат се карактерише с гледишта одобравања, дивљења, задовољства, срдитости, гнева, незадовољства и других емоционалних стања аутора које је он изазвао, на пример: *Прљавићина, отпаци, хаос - дворштини простор у ужасном стању...* («Речь», 28. 3. 2008) - изражавање незадовољства; *Ми смо веома захвални Александру Асташову...* («Речь», 5. 1. 2008) - изражавање захвалности, одобравања.

Емоционална оцена традиционално се изражава пре свега помоћу лексичких средстава: а) речима, чији лексички садржај чини означавање емоција и доживљавања: *воleti, мрзети, гнев, диван, леп, лош, разљућен* итд.; б) речима у правом смислу у чијем лексичком значењу се налази одређена оцена: *малешан, главешина, ужасан, стравичан, необичан, диван* итд. Али израз не мора уопште да садржи очигледне знаке оцењивања а при томе се у потпуности може оценити услед тога што има корелацију у свести човека с одређеном не-неутралном ситуацијом, на пример, израз *Са таксофона за општу употребу неће се моћи само звати, већ и примити бесплатан позив* («Речь», 10. 1. 2008) - садржи опис позитивне будуће ситуације и дакле, изазива позитивне емоције одобравања. Фраза информативне ноте, која описује нестандартну ситуацију: *На проходном делу моста шета лос* («Речь», 10. 1. 2008) - изазива емоције чуђења.

Емоционална оцена може бити експресивна, на пример, фраза *«Шта ви то имате? Зар је то пут? То су две траке и ништа више!»* («Речь», 22. 3. 2010) - преноси емоције љутње при недостатку речи које дословно оцењују. Експресивност се при томе изражава интонацијом и узвичном реченицом. Може се претпоставити да се експресивност јавља у случајевима када је оцена непосредна реакција на појаву.

Рационална оцена је суд о суштини вредности објекта: његове сврсисходности, корисности, веродостојности, могућности постојања, значаја итд. Информативни новински текст, с једне стране, даје читаоцу могућност да сазна о томе *шта се добро* или *лоше* десило, по мишљењу аутора (издања), шта се дешава у свету, земљи, граду. С друге стране, омогућава читаоцу да направи закључак о томе да ли је *добро* за њега, његове ближње, познанике, његов град, то што се дешава/или ће се десити, да ли је *важно, исправно/веродостојно, може* ли то некако бити од користи, итд. У том случају очигледна постаје аналогија између «добро/лоше»

и «треба / не треба», «важно / није важно», «пожељно / непожељно», «веродостојно / није веродостојно» итд. Дакле, оцена се изражава посредством једног или другог модалног оператора: «могуће», «важно», «неопходно», «треба», «обавезно», «дозвољено», «забрањено», «добро», «неутрално», «лоше», «боље», «горе» итд. Такве оцене, повезане с практичним интересом и свакодневним искуством човека, и односе се на групу рационалних оцена. У лингвистичкој традицији међу рационалним се издвајају утилитарне, телеолошке, нормативне оцене¹⁾. Њихови основни критеријуми су оцењивање физичке или психолошке користи, усмерености на постизање одређеног циља, на извршавање неке функције, на одговарање нормативном положају ствари.

СРЕДСТВА ЗА ФОРМИРАЊЕ ЕМОЦИОНАЛНЕ ОЦЕНЕ

У информативним жанровима новина «Речь» (анализирани су текстови најфреквентнијих информативних жанрова у периоду 2008-2010. год.: саопштења рубрика «Факт» и «Догађаји»; ванрубричка саопштења, кореспонденција, извештаји и репортаже) формирање позитивне / негативне емоционалне оцене је резултат формирања позитивног / негативног односа према објекту представе.

Такав однос се ствара у информативним текстовима на рачун одабира и представљања позитивних и негативних чињеница вредносне слике света, метода навођења и на рачун коришћења неутралне лесике с рационално оцењивачком конотацијом и емоционално-оценочне лексике. Размотрићемо наведена средства формирања емоционалне оцене.

Очигледно је да свако издање не представља читаоцу све догађаје, појаве, процесе, који се дешавају, већ само оне које оно сматра најважнијим и најинтересантнијим. Представа догађаја, који је у корелацији са системом вредносних оријентира човека и социума, то је већ његова оцена: понекад је за осуду или подршку неког догађаја довољно једноставно саопштити о њему. У том случају оцена у информативним текстовима се реализује језичким јединицама, које означавају реалије и артефакта који заузимају одређене позиције у вредносној слици света.

1) В. посебно: Ивин А. А. Основания логики оценок. - М - Арутюнова Н.Д. Типы языковых значений: Оценка, Событие. Факт. - М.- 1988; Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. - М. - 2002.

Означавање догађаја је безусловно, представљено већ у наслову - примарној компоненти текста. На пример, типични наслови информативних новинских публикација *«Застоја с лековима неће бити»* («Речь», 17. 1. 2008); *«Наше гимназијалке победиле на олимпијади»* («Речь», 14. 2. 2008); *«Скобрев одлази из репрезентације Русије»* («Речь» 22. 1. 2008); *«Оцену `Комфорта` даће судски органи»* («Речь», 29. 5. 2008); *«Градоначелник Череповца ће дати интервју часопису `Форбс`»* («Речь», 15. 5. 2008) омогућавају читаоцу да пореди дате чињенице са негативним, позитивним или неутралним у његовој вредносној слици.

Али, формирање емоционалне оцене се наставља и у тексту публикације, при чему неће увек позитивни или негативни моменат наслова наћи потврду у тексту. «Знак» оцене може, наравно, остати такав, а може се мењати у наставку текста, при томе вишекратно. На пример, у информационој кореспонденцији *«Нова правила нове године»* («Речь», 5. 1. 2008) опис предстојећих позитивних догађаја формира позитивну емоционалну оцену: *домаћи телефонски саобраћај ће појефтинити; абонентско плаћање ће се смањити; повећаће се месечна примања ветерана рада;* Али у том тексту у наставку је дата негативна социјална ситуација, чије саопштење формира негативну емоционалну оцену: *покупеле су за 18 - 19 одсто комуналне услуге и услуге становања грађана; предствоји повећање цена; превоз покупео* («Речь», 5. 1. 2008).

У саопштењу *«Подсећање на заслуге»* («Речь», 5. 1. 2008) почевши од наслова, представљен је догађај који социум може да оцени позитивно, и детаљисање догађаја на вербалном нивоу подржава се речима које формирају позитивну оцену: *иницијативна група Череповчана; овековечење сећања; част оцењена према заслугама; додељена звања «Почасни грађанин града» «Заслужни радник у култури».*

У саопштењу *«Антимонополистички закључци»* («Речь», 5. 1. 2008), судећи по наслову, представљен је позитиван моменат у вредносној слици света, пошто је *монополизам* на економском тржишту негативна појава, дакле, антимонополизам треба тумачити позитивно. Тим више, при опису ситуације и активности обичних грађана у тој ситуацији активно се понавља лексема *жалити се* и речи истог корена (*највише је жалби приспело; позиви са жалбама; људи се жале; посебно много тих жалби*), што изазива у свести читаоца опште негативне емоције на «антимонополистички

закон» који у сваком случају није могао живот људи учинити бољим и «јефтинијим».

Текст саопштења «Пошиљке хероина и марихуане» («Речь», 10. 1. 2008) садржи лексичку семантичког поља «Наркотици» и семантичког поља «Криминал» (*наркотици; незаконит обрт; цигански кланови* итд.). Али саопштење у том тексту о позитивној појави «злочинац је ухапшен; покренут кривични поступак», без обзира на коришћење лексике тих семантичких поља, повлачи измену знака оцене ка супротном. Примећујемо да управо лексика семантичког поља «Криминал» формира поље негативне оцене представљених факата. Зато, без обзира на суво фактолошко излагање, текстови те рубрике нису лишени оцењивања, при чему увек негативног.

На тај начин реч може да поседује оцењивачку категорију, својствену јој у речнику, али може заузимати негативан или позитиван став у вредносној когнитивној слици човека, што омогућује да се направи закључак о имплицитном оцењивачком карактеру речи.

Осим тога, у информативним текстовима адресант формира оцену објекта посредством активног коришћења разноврсних начина навођења. Цитирање у информативним текстовима је најраспрострањенији начин не само изношења детаља, својстава чињенице која се описује, појаве, већ и средство за увођење ауторске оцене (и поново примећујемо да управо речи и изрази за оцењивање могу да одсутствују). Садржајно-промотивни фрагменти, који укључују управни говор, дијалог, неуправни говор, садрже једну или другу идеју оцењивања, коју читалац веома често изводи самостално из објективно-логичког садржаја текста. На пример, у новинском тексту: *У току дана, како је обавестио зам. начелника одељења СКД (стамбено-комуналних домаћинстава – прим. прев.) Виктор Токарев, њихов рад (лифтова - појашњење Н.Ш.) је оспособљен. «Да ли је због тога, што сам ја морао да се умешам у ситуацију?» - упитао је градоначелник. - Колико је мени познато, људима су одговарали да ће лифтови почети да раде тек после 9. јануара?»* («Речь», 10. 1. 2008) - садржи скривен ауторски суд, оцена се при томе преноси увођењем управног говора (цитата). У другом тексту: *Сада ће «Родник» лечити минералном водом не само своје клијенте, већ све грађане, без изузетка!»* («Речь», 22. 6. 2009) - садржи одобравање будуће појаве, што се опет исказује путем управног говора.

Примећујемо да различити начини цитирања - увођење управног или неуправног говора учесника политичког, друштвеног, културног живота града и области, уводне конструкције које указују на компетентне изворе - не само што формира поље позитивне или негативне емоционалне оцене пошто изазива различите емоције, већ служи као средство потврђивања истинитости, веродостојности вербализоване чињенице, што већ и јесте компонента рационалне оцене.

Активни логички сигнали емоционалне оцене су такође неутралне лексичке јединице с рационално-оцењивачком конотацијом, које су у корелацији са стереотипним социјалним вредностима. Те речи, које означавају одређене емоције и доживљавања: *...уплашили се могућих последица; звали зачуђени возачи* («Речь», 10. 1. 2008); *али ентузијасте кајтинга то није растужило* («Речь», 25. 3. 2009).

Отворено изражавање оцене посредством емоционално-оцењивачких речи такође се користи у информационим жанровима новина «Речь»: *намучени закон* («Речь», 30. 6. 2009), *череповски витез* («Речь», 30. 6. 2009), *огромна количина времена* («Речь», 29. 6. 2010), *пут екипе ка врху турнира је био невероватно тежак* («Речь», 15. 5. 2008), *сусрет је био најкомпликованији* («Речь», 15. 5. 2008), *градоначелник <...> се натмурио* («Речь», 28. 3. 2008), *жене су биле расположене веома милитантно* («Речь», 28. 3. 2008) итд. Међутим, прво, наведене речи у информационим жанровима најчешће нису представљене у ауторском говору, већ у управном говору и другим облицима цитирања. Друго, активно се у репортажама и информативним извештајима користе речи које садрже отворену оцену. У репортажи и извештају се чак среће ауторско иронично излагање информације: *... насмешена плавуша (Барбика, наше појашњење, Н.Ш.) широко отворених очију утвљује девојчицама-купцима од малих ногу, како и чиме да се ти нокти мажу, у каквој кући да се живи, с каквим мушкарцем да се виђа...* («Речь», 28. 1. 2008); *Када су маме младих хокејаша «Северстаљ -2» сецкале новогодишњу салату, њихови синови су се тукли у далеком канадском граду Калгарију у четвртфиналу тамошњег турнира. А када су се родитељи куцали кад је кремаљски сат откуцавао, јунаци њихових скривених жеља су се већ «куцали» палицама у полуфиналу* («Речь», 15.1.2008); *Зато је управо то омогућило да се оцени како се чисте наша дворшита: две траке*

за ауто, а са стране сметови - сасвим нормална слика за Череповец («Речь», 22. 3. 2010). Несумњиво, такво излагање је средство формирања имплицитне позитивне / негативне оцене. У том ироничном излагању скреће пажњу коришћење свакодневних обичних речи (утувљује; сецкале; тамошњег; куцали се), које несумњиво имају карактер оцењивања.

Најзад, у тексту репортаже, а такође у наслову било ког информативног текста може бити реализована очигледан експресивна емоционална оцена. На пример, у насловима «*Опрезно, крпељ!*» («Речь», 30. 6. 2009), «*Не лечи људе пиво, већ вода!*» («Речь», 22. 6. 2009), «*Чини добро!*» («Речь», 5. 1. 2008) - експресивност се формира интонацијом, граматичким средствима (на пример, формом имперфекта глагола *чини*), очигледном интертекстуалношћу. У тексту репортаже: *Као за несрећу, ћудљива стихија никако није хтела да се разулари, макар за пет степени... А требало би, о како би требало...* («Речь», 25. 3. 2009) - експресивност узвичних фраза се подржава разговорним фразеологизмом *као за несрећу*, који преноси незадовољство, жаљење, узвиком *о*, речима за наглашавање (*никако*) и речцама *не, би, требало би*.

На тај начин, емоционално оцењивање информационих жанрова градских новина се формира одабиром не-неутралних чињеница из живота социума и њиховом интерпретацијом, чији се карактер оцењивања ствара методом цитирања, коришћењем неутралне лексике с рационално-оцењивачком конотацијом и емоционално-оцењивачком лексиком. У целини информативни текстови садрже веома мало очигледних лексичких средстава с емоционалним оцењивањем. Примећујемо при томе да је позитивно или негативно оцењена информација заступљена у информативним жанровима новина «Речь» скоро у једнаким пропорцијама. Експресивно емоционално оцењивање постоји само у наслову и у жанру информативног саопштења и репортаже. И ако се репортажа традиционално дефинише од стране истраживача као жанр који се одликује живахношћу, емоционалношћу изражавања, онда карактер оцењивања информационог саопштења може бити објашњен савременим процесима мешања жанрова, ширења жанровских граница.

СРЕДСТВА ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ РАЦИОНАЛНЕ ОЦЕНЕ

Информациони жанрови не могу да не садрже рационалну оцену која се ослања на социјалне стереотипе и у корелацији је с одређеном скалом оцењивања, условно означеном као «одговарајућа утврђеном стандарду, норми». То је оцена догађаја, како је већ било истакнуто, с гледишта његове важности, неопходности, могућности, пожелности за људско друштво, с гледишта разумности, рационалности за живот људи. Дакле, рационално оцењивање појаве, догађаја, чињенице, врши се не само према скали «добро - лоше», већ и према скали «сврсисходно - несврсисходно», «повољно - неповољно», «вероватно - невероватно», «правилно - непоравилно», «треба - не треба» итд. Свакој ће оцени бити својствен свој скуп средстава изражавања, пре свега су то основне лексеме са значењем сврсисходности, важности, могућности, обавезе итд. Лексичке јединице с тим значењем су описане у радовима Н.Д. Арутјунове, Т.В. Маркелове, Л.М. Васиљева, Н.А. Черњавског, В.Н. Артамонова, Н.В. Данилевске и др²⁾.

У информативним текстовима новина «Речь» најчешће се реализује оцена према скали «важност - неважност» описиваног догађаја. За то се користе речи са семантиком важности: *важан, главни, основни, први, водећи, посебан, репрезентативан, приоритетан* итд. Придеви могу имати интензификаторе степена важности, на пример, најважнији, изузетно репрезентативан. При томе 1) или је догађај представљен као важан, значајан, првостепен, 2) или помоћу средстава изражавања «важности - неважности» маркира се мање или више значајна информација, на пример:

1) *Најпре се делегација упутила у нови хотел који се налазио у приземљу; дворац има такве могућности да се у њему могу одржавати догађаји на највишем нивоу* («Речь», 29. 9.

2) Види, на пример радове: *Арутјунова Н.Д.* Типы языковых значений: оценка. Событие. Факт. - М.: Наука. - 1988. *Маркелова Т.В.* Семантика оценки и средства её выражения в русском языке: Учебное пособие по спецкурсу. - М.: Московский педагогический университет. - 1993; *Васиљев Л.М.* Системный семантический словарь русского языка. Предикатная лексика. . Уфа: Изд-во «Восточный университет» - 2000. *Чернявская Н.А.* Лексико-грамматический состав конструкций, выражающих семантику целесобразности - нецелесобразности в русском языке. - Автореф. дисс. ... мр филологиче- је. - Уфа. - 2000; *Артамонов В.Н.* Реализация категории важности в предложении и в тексте: Диссертација ... доктора филолошких наука. - Москва. - 2007; *Данилевская Н. В.* Научный текст как динамика оценочных действий // Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология. - Вып 2. - Издательство Пермского университета. - 2009. - Стр. 2-28.

2009); најважнији турнир светског кик-бокса («Речь», 10. 1. 2008);

2) Прво, зато што се данас у Русији посебно разматрају програми такве изградње. Друго ... («Речь», 5. 1. 2008).

Имплицитно, степен значаја представљене информације подвлачи и друштвено-политичка лексика:

ОАД «Северстаљ» је укључено у листу предузећа Русије који формирају систем, чија је државна подршка приоритет за уклањање последица финансијске кризе («Речь», 15. 7. 2009).

Друго место према учесталости у заступљености «деле» оцене по скали «могућност - немогућност» и «сврсисходност - несврсисходност». Од свих бројних средстава изражавања могућности често се понавља глагол *моћи*, именица *могућност*, придев *могућ*: моћи ћете се одмарати касније, а сада треба мобилисати све снаге; ми инвеститора можемо оптеретити уређивањем станичног трга, он може да направи паркирне џепове («Речь», 28. 3. 2008); могућности тежиће сарадње бизниса и власти («Речь», 29. 6. 2010). За реализацију оцене могућности ретко се користе граматичка средства као што су рецимо, погодбени начин (Кад би било новца - («Речь», 30. 6. 2009); условно-погодбени начин (Ако бордуре буду чисте, то ће граду већ дати уредан изглед - («Речь», 28. 3. 2008).

Међу средствима за изражавање сврсисходности, најчешће се користе прилози *потребно*, *треба*, *актуелно*, а ређе придеви, на пример, *ефикасан*, *нерентабилан*, *најпогоднији*, и др.: дошли смо до закључка да је у Заречју потребно организовати још један такав сектор... («Речь», 5. 1. 2008); то је један од најефикаснијих механизма за развој економије и социјалног живота... («Речь», 29. 6. 2010); уверен да <...> ће тзакон пружити битну подршку малом бизнису, што је посебно актуелно у време кризе («Речь», 30. 6. 2009); воз ... замењују као нерентабилан («Речь», 12. 1. 2009); наш је предлог оцењен као најинтересантнији («Речь», 5. 1. 2008).

Треће место по учесталости заузима оцена задатка, неопходности, обавезе, изражена углавном речима *треба*, *потребно је*, *не сме се*, заједно са глаголима: ... неколико хиљада њих (евакуисаних) требало је сместити у градске болнице; не сме се дозволити извртање наше историје («Речь», 21. 1. 2010); треба почети доводити у ред макар узлазе у довршишта; све снаге треба усмерити

на сређивање терена; *месец, месец и по треба радити крајње напрегнуто, после тога ... ће се моћи одморити, а сада треба мобилисати све снаге* («Речь», 28. 3. 2008). Ређе се обавеза изражава граматичким средствима, на пример, императивом: *запишите то у протокол као прву тачку* («Речь», 28. 3. 2008), при томе, само у управном говору јунака саопштења, по правилу представника власти (на пример, градоначелника).

Најзад, у мањој мери се у информативним текстовима појављује оцена према скали «повољно, корисно - неповољно, некорисно», «нормативно - ненормативно», «пожељно - непожељно». На пример придев *повољни* у тексту саопштења «Миграциони криминалци»

(«Речь», 5. 1. 2008), које описује негативну ситуацију, без обзира на свој позитиван семантички потенцијал, даје негативну оцену према скали «повољност - неповољност»: *канални незаконите миграције стварају повољне услове за нарушавање ...*. Пример нормативне оцене је израз репортаже «SOS од прљавог града» («Речь», 28. 3. 2008): *...било је одлучено да се ставе на административну одговорност за несанкционисану трговину, где несанкционисан значи «вршен без одобрења више инстанце», то јест нарушавањем постојеће норме. Оцена према скали «пожељно - непожељно» се реализује посредством коришћења лексема са значењем «хтети, имати жељу, очекивати; имати намеру да се нешто уради» и др.: ...а ако предузимачи хоће да овде наставе с трговином, онда ћемо ми дозволити изградњу трговинско-станичног комплекса према нашим нацртима* («Речь», 28. 3. 2008); *градске власти и грађевинари имају намеру да помогну људима* («Речь», 26. 3. 2009); *... пожељно је да се преконтролише на вирусе* («Речь», 30. 6. 2009). Такође сви информативни текстови реализују оцену по скали «веродостојност - неверодостојност». Веродостојност се маркира специјалним средствима и реализује у семантици потврдних реченица и индикатива, а такође се обезбеђује средствима цитирања које увек даје представу о компетентном извору информације.

На тај начин језичка анализа показује да, без обзира на широк спектар средстава за изражавање рационалне оцене, у информативним жанровима он је сужен на базичне предикате важности, вероватности - могућности, сврсисходности, обавезе итд.

Осим тога, имајући у виду магистралност издвајања позитивне и негативне оцене, примећујемо да у новинама «Речь» инфор-

мациони жанрови репрезентују позитивну рационалну оцену, то јест догађаји се представљају управо као важни, могући, потребни, сврсисходни итд. Лексеме које садрже антиномичне, негативне семантичке компоненте срећу се прилично ретко. Дакле, општа рационална оцена у информაციоним жанровима може бити одређена као позитивна, новине информишу о догађајима, који су се десили у граду, активностима представника власти, чињеницама социјалног, културног, спортског живота, пре свега као значајних, сврсисходних, важних, пожељних појава.

Оцењујући у целини степен манифестовања средстава емоционалне и рационалне оцене, примећујемо следеће: 1) рационална компонента у информативном новинском тексту је приоритетна, док је емоционална - другостепена;³⁾ 2) свака је оцена двокомпонентна: оцена с позиције оног ко је упућује и оцена с позиције читаоца; при томе није обавезно да се знаци оцене, који су извршени од стране адресанта и адресата, подударају.

Jelena Ivanova, N. Stikova

PRAGMATIC EVALUATION OF NEWSPAPER ARTICLE GENRE INFORMATION (City Journal «Речь»)

Summary

The paper analyzes the characteristics of emotional and rational evaluation as a component of the pragmatic meaning of the word. The authors points out means of evaluation of lexical units that operate in the journalistic news genre. The program of evaluation of journalistic texts serves for analyzing of social, ideological and political values of author.

Keywords: media text, emotional evaluation, world perspective, rational evaluation, expressivity.

3) У принципу, руски лингвисти се генерално придржавају управо таквог погледа на међусобни однос емоционалног-рационалног у било ком тексту. В. на пример: *Арутюнова Н.Д.*: Тип языкового значения: Оценка, Событие. - М.: Наука. - 1988; *Баранов А.Н.* Аксиологические стратегии в структуре языка (паремиология и лексика) // Вопросы языкознания. - 1989. - №3. - стр. 74-90. *Вольф Е.М.* Функциональная семантика оценки. - М: Едиториал УРСС. - 2002. Истовремено неки западни истраживачи (Stevenson, Nage, Hudson) дају прво место емоционалном фактору. В. о томе: *Шмелёв А.А.* Оценочность в прагмасемантике высказывания // Структурно-семантические, когнитивные, прагматические и другие аспекты исследования единиц разных уровней. Современные проблемы лингводидактики. - Бирск: Бирский гос. пед. институт. - 2004. - стр. 109-114.

ЛИТЕРАТУРА

- 1. Матвеева Т.В. *Функциональные стили в аспекте текстовых категорий: Синхронно-сопоставительный очерк*, Свердловск, Изд-во Урал.ун-та, 1990.
- 2. Шейгал Е.И. «Политические фантомы: слова и реалии», *Современная политическая лингвистика: проблемы, концепции, перспективы*, Волгоград, 2009, стр. 35-54.
- 3. *Медиатекст: стратегии - функции – стиль*, коллективная монография, Л.И. Гришаева, А.Г. Пастухов, Т.В. Чернышова, Орёл, Горизонт, 2010.
- 4. Арутюнова Н.Д. *Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт*, М., Наука, 1988.
- 5. *Культура русской речи: Учебник для вузов*, под ред. проф. Л. К. Граудиной и проф. Е. Н. Ширева. - М.: Издательство Норма (Издательская группа НОРМА - ИНФРА М), 2002.
- 6. Вольф Е.М. *Функциональная семантика оценки*, М., 2002.

Resume

In the traditional focus of modern linguistic, media-linguistic, or sociolinguistic is axiological aspect of SMI texts which is in relation with character of constructive publicist stile. The program of evaluation of journalistic texts serves for analyzing of social, ideological and political values of author. This problem is always actual problem for studying. In this paper the authors analyzes two groups of means for formative evaluation: emotional and rational. In the informative genre of "Речь" newspaper establishment of positive/negative emotional evaluation is the result of the formation of positive/negative attitude toward the object of representations. Information genres cannot contain a rational evaluation that relies on social stereotypes which correlates to a specific grading scale marked as "appropriate established standards of norms". This is evaluation of events is based on their importance, necessity, possibility, desirability etc.